

A to je riječ,
nalik onima što se radaju u svakom trenu.

Baš u tom trenu, u svakom trenu,
navješćuje se velika pjesma s mora
pred kojom se žena okreće muškarcu.
On joj jednom rukom obujmuje stas,
a drugom, u visini vjeda,
pokazuje na prisutnost božanstva u svemu.

I zagrljeni, oni preuzimaju od njega
mjeru za vrijeme,
poljsku alatku i pijuk,
oružje za obranu.
Preuzimaju njegove pjesme,
borbeni duh, lukavstvo, smisao za šalu ...
Također i tugu,
jer što bi čovjek bez božanske tuge.

IVAN MARTINAC

(1938)

O MARIJI, SMRTI MARIJINOJ
I MNOGIM KIŠAMA ŠTO SU OD TADA PALE

Dragi Teofile,
Bio je petak, prvi petak nakon uštapa u mjesecu travnju
i sve su ceste u Judeji bile prekrivene injem
i nitko od nas još nije znao da ono što je stvoreno
ne može biti srušeno
ali On je znao, i prije i tada na Lubanjištu
i nagnuvši malo glavu reče:
Ženo, evo ti sina!
i meni reče: Evo ti majke!
i uto se razdrije Nebo,
odozgor dodolje i po sredini,
ne ovaj vidljivi prevjes što ga zovemo nebom
nego ono Nebo – Nebo neba, košulja Boga, Teofile
U prvi mah svijet zgrnut na ovaj prizor bijaše zbunjen
i mnogi se htjedoše nagledati mučnine i užasa prizora
i mnogi od nazočnih povikaše: Uistinu, to ga Ilija zove!
i mnogi se smijahu govoreći: Ilija ga zove!
no poslije nekog vremena
smijeh im se osušio kao lončarsko brašno
i svi se, počevši od najgrlatijih, umiriše i razidoše
i mi se teška srca iz prikrajka izvukosmo
i razidosmo
a kad nastade večer
jedan od uglednijih vijećnika imenom Josip,
čovjek čestit i pravedan, pristupi Pilatu
i zaiska mrtvo tijelo
i dobi tijelo
i povi ga čistim platnom
i položi u grob izduben u stijeni

U SJENI TRANSCENDENCIJE: ANTOLOGIJA HRVATSKOG
DUHOVNOG PJEŠNIŠTVA OD MATOŠA DO DANAS
(SASTAVILI I UREDILI NEVEN JURICA, BOŽIDAR PETBAČ)
(ŠKOLSKA KNJIGA, ZAGREB, 1999.)

i dokotrlja velik kamen na grobna vrata
Primicala se ponoć
i Priprava se izmicala u ime subote
u kojoj nitko nije svetkovao, nitko počnuo
a po suboti, o izlasku sunčevu, dodosmo
(i učenici i žene koje su ga ljubile)
i vidjesmo mladića u bijeloj haljini
i još jednog u blistavobijeloj haljini
i odmaknut kamen
i reče nam mladić u blistavoj haljini:
Njega tražite?
Nije ovdje!
Izišao vam je u susret!
I doista, opazismo povoj i ubruse gdje leže
a On se već ukazao dvojici dok su išli u selo
a potom svima skupa, oko devete ure, u Nikodemovu vrtu
i pruži dlan, tamo u vrtu, i reče: Djeco, imate li šta za prismoak?
i mi mu dadasmo komad pečene ribe
i Petar ga zapita, pokazujući prema meni: Gospodine, a što smo
ovim?

i On mu odgovori: Ti idi za mnom, on zna što mu je činiti?
i rasta se od nas
i bī uznesen
a ja, u onoliku čudu, jedva jedvice shvatih
da time prestaje nauk, počinje iskušnje
i bī tu Marija, Isusova majka
i od tog časa uzeh je sa sobom

Dragi Teofile,
Oprostimo se od Salome, moje majke
od Marije, sestre Lazarove
od Marije Jakovljeve
i u osvit sedamnaestog dana mjeseca svibnja
krenusmo u Kafarnaum,
u Galileju
Jeruzalem je ostao iza nas, brdo Sionsko i Ofelsko

a ispred nas, zrak se sām od sebe dijelio ispred nas
i onaj hljepečić što smo ga ponijeli
i on se sām od sebe dijelio i dijeleći se množio,
vječni kruh, Teofile

Hitali smo preko patuljastih polja vrijesa, zobi i konoplje
Zimzeleni čempres, kesten, jablan i jela pravili su nam sjenu
a kad god smo bili žedni iz palmina korijenja izbijala je vođa
Niti sam štap upotrijebio, niti sam punio tikvice
Gledali smo kako rogači zrū pod grimiznomodrom krošnjom,
kako se pomladuje trava, šušti trstika
Slutili smo da iznad svake rascvale vrleti
plašljiv kozorog upire pogled u nas
I mi smo upirali pogled prāvo u podnevno sunce,
u dūgu što nas je vodila bespućem do Kafarnauma,
to jest do Zebedejevih

Dragi Teofile,
Dočekalo nas je pravokutno dvorište
i svodovi i stupovi kako već slijedi
i lastavičja gnijezda ispod streha
i jelen s rojem planinskih osa između rogova
i bosonog vrtlar na kućnom pragu, Teofile
Pod smo istrli pepelom,
dotaknuli zidove svetim uljem,
obrisali prašinu s posteljā, s kovčegā,
s načavā u kojima se mijesi brašno
Smjestili smo stolce oko stola i uz peč
i ona je sjela i stala presti purpurnu pređu
za svečani zastor

a ja sam stavljao neke nevažne stvari tamo gdje spadaju
premda sam poneku stavio i gdje ne spada, uglavnom,
naše su se naravi dodirivale na jednostavan način
Ona bi se sagnula da mi napuni tanjur
a kada bih pojeo napunila bi ga opet
i opet

Posjećivali su nas:
Georgius, ljubitelj hamajlija, i njegov bratić Anselmo

i onaj što je na dlanovima nosio užareno ugljevlje
i onaj koji je klesao kipove po njegovu uzoru
i Fortunat
i Ana
Posjećivali su nas:
Matej, koji je poslije napisao knjigu o preminuću
i Nikodem
i Filip, vještak u razvezivanju čvorova
i onaj što mu oca ubi munja dok zumbul je cvao
i onaj koji je imao običaj govoriti:
Neka nas Bog sačuva od svake pomrčine
i Šimun nadzornik
i mladi Marko ogrnut plaštom
Zaobilazili su nas i leopard i lisica
(Jednog sam leoparda ubio udarcem magareće čeljusti)
I mudrijaš ćuk nas je izbjegavao
Dragi Teofile,
Oko kuće su rasle kruške, šljive, breskve,
bagrem i česmina
Grožde se sjajilo u vinogradima,
pašnjaci se sjajili,
livade mirisale na sijeno
U takvoj se ljepoti bilo teško snaći
a ipak,
mladost nam se obnavljala kao orlu, Teofile
Prolazile su jeseni i zime, ljeta i proljeća,
a jedne noći, na moju prepast,
pod prozorom se ukaza Mihovil rekavši
da ga je Krist poslao i da će Duh Utješitelj
okupiti svu braću raspršenu po svijetu uz odar Marijin
Bio je kolovoz, kočoperni kolovoz
Anđeli-svirači uznesoše mrtvački kovčeg iznad Kafarnauma
a mi se zaklesmo u svod nebeski, o Bože, kako plamt
svod nebeski, reče Šimun, i na to se razido smo
Jedan je otišao na Istok, drugi na Zapad,
Andriju su dopali sjeverni krajevi,
a mene je privlačio Jug kao leptiricu svjetlo

Dragi Teofile,
Od tada mnoge su kiše pale
Mnogi su mrazovi uništili mnoge okućnice
Mnogi su vjetrovi razgradili mnoge nastambe pokraj Nila
Mnoga su vrela presahnula, stabla usahnula
Mnogu su njivu udružili s ljuļjom u gustu šikaru
Osvrćem se u krajeve pamćenja promatrajući svoje bivše
dane

Možda sve to nije istinito!
Možda je sve to istinito!
Sjećam se Gestasa, sina cara Tiberija i grčke robinje
Sjećam se Dysmasa kojemu je duša izišla iz ustiju
u obliku sitnih veriga
Sjećam se i onog, makar nerado, kojeg Filon
groznom lakoćom naziva: exactor mortis
i onog, makar nerado, koji je bez ikakve grižnje
uzviknuo: Samo hrabro i veselo naprijed!
Sjećam se onog što je svoja težačka ramena podmetnuo
pod tuđi teret
i onog što je vazmeni kalež sakrio pod halju i odnio
u Kir – Moab
Sjećam se raskrižja ceste iz Jope i ceste iz Bethela
i gavrana što mi je svakog jutra donosio polovicu kruha
Sjećam se Petrova samovoljnog tumačenja da neću
umrijeti
jer da je On rekao da neću umrijeti
a On nije rekao da neću umrijeti nego: Što se to tebe tiče!
a to nije isto
Sjećam se vlastitih misli i vlastitih čuvstava, ja, Ivan,
brat vaš i suzajedničar
Vlastitim ušima osluškujem ruševno kamenje znajući
da se ne mogu vratiti njemu dok ne uđem u sebe
Trebavladati svijet
Biti onaj koji jesi

Dragi Teofile,
Najprije se ubio Juda

pa Pilat, u žalosti za prokuratorstvom
a onda su ustali neki iz sinagoge Libertinaca
i kamenovali Stjepana
pa je umro Tiberije, car
pa Kaligula, car
pa su ubili Jakova, starijeg mi brata
pa su odrubili glavu onom samotniku iz
Cezareje
čije su oči ozdravile ispod križa na Golgoti
pa je umro Klaudije, car
pa su ubili Jakova mladeg
pa Petra
pa Pavla
Prvoga strmoglaviše
drugoga razapeše naglavce
a trećem odrubiše glavu
pa je umro Neron, car
pa Galba, car
pa Oton, car
pa Vespazijan, car
pa Tit, car
pa su ubili Andriju
pa Marka
pa Mateja
pa su ubili Luku
pa Matiju
pa Bartolomeja
pa su ubili Filipa u Skitiji,
Šimuna u Perziji
pa su ubili Judu Tadeja
a Toma se skrasio kod kralja Gondofora
pokazujući svakom svoju desnu šaku
zauvijek crvenu od Isusove krvi

Dragi Teofile,
Onomad mi je pričao Apolonije iz Tijane

kako je šetajući Artemidinim perivojem
16. rujna 96. u hramu efeškom
odjednom zastao kao usred riječi
ugledavši, isprva neoštro
a potom posve oštro
uski nož u prsima Domicijana
I zaista, u taj čas,
tako mi reče Apolonije iz Tijane,
bī ubijen Titus Flavius Domitianus,
onaj isti koji me je dvaput pokušao ubiti
Otrov mu se pretvorio u zmiju
Ulje mu se ohladilo čim ga baciše u Tiber
Umro je, dakle, i Tit Flavije,
koji me je zatočio
Umro je i Nerva,
car koji me je oslobodio
i zacario se Trajan
a meni još nije do umiranja
Moram postati
i ostati
svjedokom

PISMA IZ EFEZA

IV.

Isus je samo jednom plakao
ne za Lazarom, Marijinim bratom, već zbog
njezine sumnje
Isus je samo jednom pisao i umah je izbrisao
to što je pisao
Isus se samo jednom prepustio srditosti pod
provalom srditosti
na stari savez, kuću Mamonovu
i nipošto ga ne smijemo uspoređivati

s onim lukavcima — slugama cilja, s onim hvastavcima
 koji na nas
 toware nekorisno breme, Teofile
 Kunem se
 Vidio sam kako iz grobnica uskrisuju mrtvi, ustaju
 kljasti, trče hromi
 Vidio sam kako proglédaju slijepi, čuju gluhi, ozdravljaju
 nemoćni
 Vidio sam kako se smiruju ognjice, prestaju krvarenja
 Vidio sam kako čisti od zlih misli, od gube, mucanja,
 bludništva,
 padavice, prijevare, mjesečarenja
 Vidio sam kako čisti od izmorenosti, preljuba, psovke,
 površnosti,
 kako čisti od razuzdanosti, uznositosti, bezumlja
 Vidio sam kako umnožava kruhove i ribe, kako mijesi
 znojna tijela —
 nebesko blato
 Vidio sam kako riječju puni ribarske mreže, kako postaje
 svjetlost
 na Golanu, kako hoda po vodi
 Čuo sam ga govoriti u prispodobama o kukolju, zrnu
 goruščinom,
 kvascu, oproštenju uvreda, o djeci
 Čuo sam kako je Petru rekao: Sidi, slobodno sidi!
 i na to je Petar sišao s lade na uzburkano more
 a mi smo veslali za njim uz golem trud
 i Isus vidjevši naš trud zapovjedi moru:
 Umiri se!
 i more se umiri
 i zavlada tišina kao u poljima ječma
 sve dok pokus nije bio gotov

V.

Dragi Teofile,
 Dok smo izlazili iz hrama reče mu jedan, ne sjećam se koji:
 Učitelju, gledaj, kakva li kamenja, kakva li zdanja!
 a On reče, ne osvrćući se:
 Ni kamen na kamenu neće ostati nerazvaljen, sve će se
 srušiti!
 i uputi se preko Hinomske ravnice, Teofile
 Bio sam svjedokom potresa što je uzdrmao
 Jeruzalem, a nešto poslije
 vidjeh Tita, Vespazijanova sina, kako stiže podno zida, u
 kolovozu
 sedamdesete spaljuje hram, u rujnu zauzima grad
 već opustošen požarom
 To je to!
 Zlatna kopča, termitnjak, tanjurić prepun sluzi, leptir od sluzi
 peteljka, pramen, ogrizak kruške, dio su istog čuda,
 biljeg na istom štitu, najdraži Teofile
 Procesije protiv kuge odmiču cestom, konji ržu za ženama,
 a one, te žene, uh, te žene, Ivana — žena pristava Huze,
 Marija iz Magdale, Saloma — moja majka,
 te su ga žene zaista ljubile
 O, Bože!
 U trenutcima utučenosti pada mi na um da sam sâm,
 sâm kao krčag, posljednji od posljednjih
 Ustajem
 Prilazim prozoru
 Obazirem se
 O, Bože, kakva pustoš!
 I zdesna i slijeva u me bulji pustoš,
 urasta u obraze, u grudi
 Evo, tu su grudi a tu obraz, duhovni i tjelesni obraz
 Evo obraza!
 Evo nedoumice!
 Ovo je soba nedoumice puna sjedalica, jednako šupljih,
 jednako pripravnih da se prepuste sjedenju

Evo sjedalice!
Evo stolova!
Ovo je soba stolova
na kojima se uglavnom brojio novac, plaćala odanost
Evo jeseni!
Ovo je soba jeseni!
Evo, u kutu sobe čuči jesen, rubovi jeseni, mrak
Evo mraka!
Evo, u dubini sobe, u mraku, nestaje moj narod, obrti
očeva
Možda ti očevi nisu smjeli imati djecu
Možda nisu trebali uzgojiti sav taj nevoljni naraštaj,
Teofile
Lanjske godine pred Božić opazio sam neka posve
nestvarna svjetla
oko rijeke Halis u Kapadociji, a o Uskrsu, premda je bilo
toliko
hladno da su mrznuli prsti, iznovice sam sastavio jednu
odavna
rastavljenu skupocjenu ogrlicu, ulaščio je u lanac
i što?
Ljudi više ne razlikuju ogrlicu od lanca za ogrlicu,
kalež od postolja za kalež,
moćnik od čestice križa spremnjene u moćnik
Ne kažem, valjda je to neophodno,
vjerojatno tako treba biti,
ali što mi imamo od toga
Što ti imaš od toga?

ZVONIMIR MRKONJIĆ

(1938)

TO JE KAO BEZBROJ ...

To je kao bezbroj odijeljenih prostora
za bezbroj prostrjeljenih oklopnika
a svaki je zatvoren u svom nepojamnom pupoljku
krvi
dok se hvataju u sporu mrežu posmrtnog kretanja
i puzi mišičje što ga je život napustio
u zdvojnoj istovremenosti pokreta u svakom pupu
koji se vraća u bunilo zemlje
No svaka smrt sama je sa sobom i beskrajno jedina
dok prelazi svaka posve ista bivša znamenja krvi
prema dnu svemira uskraćenih počela:

Taj bezbroj otajnih pogleda prispjelih iz beskraja
koje ste zatočili i pretvorbama stvaralačkog rasapa
izgradili u grozničavu vjerovatnost
dogadaja jedne zamrle duše
u cvatući zaborav
da li je to sve
o da li je to sve što nam dajete za svijet
samilosti ovog ranjenog kruženja u mesu stvarnosti
neka strana tišina raste iza tijela
i svaki pokret koji sebi niste mogli oprostiti
nalazi iznenada svoje osvetno biće
u istrulom prostoru uzidanog